

VAKOVERSCHRIJDEND

DOELGROEP

1^e graad ASO

DOEL

Vertrouwd worden met de geschiedenis van de tabak(sverslaving).
Termen kunnen verklaren.

TIJDSDUUR

1 lesuur.

BESCHRIJVING WERKWIJZE

Beknopte geschiedenis van de tabak.... en zijn gebruikers

Het is bekend dat Grieken, Romeinen en Galliërs in de Oudheid bij belangrijke gelegenheden rookten. Daarvan getuigen archeologische vondsten. Het vuur dat met aromatische kruiden brandend werd gehouden, werd beschouwd als verbindingsteken tussen de mens en het sacrale. Voor het tabaksgebruik in Europa keren we terug naar het einde van de 15de eeuw.

Het oude Europa wordt door elkaar geschud. Columbus ontdekt in 1492 met zijn Spaanse vloot de "Nieuwe Wereld". De mensen die daar wonen, noemt hij "indianen". Hij denkt immers dat hij in India is aangekomen, maar niets is minder waar. Hij is in een nieuw werelddeel, Amerika, terechtgekomen!

De ontdekkingsreizigers stoten daar op het ene wonder na het andere: grote steden en beschaafde volkeren, reusachtige wouden en naakte wilden, goud, zilver, nieuwe kruiden ... en tabak. Vooral het lokale gebruik van de tabaksplant trekt de aandacht. Ze kijken hun ogen uit wanneer de indianen de rook van de geurige bladeren inademen en daar blijkbaar rust in vinden.

Bij hun terugkeer naar Europa nemen de zeevaarders niet alleen de tabak mee, maar ook de rookgewoonten. Men kent zelfs medische en miraculeuze krachten aan de tabak toe. In geleerde geschriften wordt geschreven dat het "Amerikaanse kruid" alle ziektes geneest. Deze mythe zal lang standhouden.

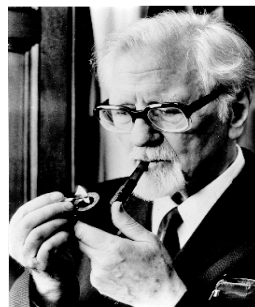
Jean Nicot de Villemain (1530-1600), van wiens naam nicotine is afgeleid, prijst de tabaksplant als geneesmiddel tegen migraine bij de Franse koningin aan. Tabaksrook wordt zelfs gebruikt om drenkelingen opnieuw tot bewustzijn te brengen, een voorloper van mond-tot-mondbeademing.

In de 16de eeuw is tabak werkelijk "in". Op basis van tabak worden siropen, gorgelrankjes, haarlotions, liefdesdrankjes en huidzuiveringsmiddelen gemaakt.

Maar uiteindelijk wint het gezond verstand. Tabak blijkt geen wondermiddel voor alle kwalen, maar de mens blijft roken, gewoon uit plezier. Tabak wordt op verschillende manieren gebruikt en dat is sterk geografisch bepaald.

In Centraal- en Zuid-Amerika komt men in contact met indianen die hun tabaksbladeren tot een hoorntje oprollen. De Spanjaarden nemen die manier van roken over en dit wordt **de sigaar**.

Noordelijker lopen de ontdekkingsreizigers indianen tegen het lijf die hun tabak in **pijpen** roken. Dit gebruik wordt meegebracht naar Noord-Europa.

De Fransen vinden nog een andere manier uit, ze proppen de tabak gewoon in hun neusgaten! **Snuiven**, zo heet dat. Dit wordt een teken van goede smaak, vooral gebruikt door lieden uit de hogere klassen. De snuif wordt bewaard in rijkelijk bewerkte snuifdozen. En omdat het Franse hof dikwijls de toon aangeeft, moet de rest van Europa wel volgen.

In de 16de en 17de eeuw krijgt de tabak meer en meer de naam van genotmiddel. In die tijd ontstaan ook de eerste antirookcampagnes, want het buitensporig gebruik in vele landen van Europa verontrust de gezagsdragers. Lodewijk XIII verbiedt zelfs de verkoop van tabak in Frankrijk. James I van Engeland schrijft een aanklacht tegen rokers. De sultan van Turkije, Amurat IV, vaardigt een wet uit waarbij het roken verboden wordt. Bij een overtreding wordt de neus afgesneden. In Rusland wordt het roken zwaar bestraft en in

Prikkelmap: tabakspreventie in de klas
Geschiedenis

Perzië, het huidige Iran, wordt de bovenlip weggesneden van diegenen die op roken betrap worden.

In de 18de eeuw stoppen alle heren die zich “heren” willen noemen, zich de neus vol in Europa, want een pijp vinden ze te ordinair. De pijp is vooral geliefd bij zeelui, alhoewel op zee niet wordt gerookt. Dat is immers te gevaarlijk voor brand. Matrozen nemen genoeg met **pruimen**. Ze nemen een prop tabak in de mond en kauwen erop. Om te vermijden dat ze deze overal uitspuwen, worden er houten of koperen spuwbakjes geïnstalleerd.

In het begin van de 19de eeuw ontstaat in Spanje een nieuwe rookgewoonte. Bedelaars rapen sigarenpeukjes op en roken ze door de tabak in een papiertje te rollen. Zo ontstaat de **sigaret**.

Pas omstreeks 1840 bereikt ze andere Europese landen. Deze rookgewoonte breidt zich heel snel uit en wordt erg populair.

Tabaksfabrikanten spelen in op deze mode en in 1884 werd de sigarettenmachine in Amerika uitgevonden. “Voorgerolde” sigaretten komen op de markt. Tegen 1890 bedraagt de jaarlijkse omzet in de USA al 2,5 miljard stuks. Tijdens de Eerste Wereldoorlog krijgt de sigaret een overrompelend succes. De soldaten krijgen hun dagelijks rantsoen toebedeeld. Vanaf de Tweede Wereldoorlog is er in ons land een enorme stijging vast te stellen van het gebruik van tabak. De jeugd begint steeds vroeger te roken. Roken wordt voor veel mensen een gewoonte die ze nog moeilijk kunnen laten. Men wordt echter ook meer en meer geconfronteerd met de schadelijke gevolgen van tabak. Als de grote Manitoe (god van de indianen) inderdaad de uitvinder van de tabak is, zit hij nu vast verwonderd naar deze evolutie te kijken. En bestempelt hij ze wellicht met een veelbetekenend “Ugh”!

Naar: *Knack en De Standaard*

WERKOPDRACHTEN

1) Zet de gebeurtenissen uit de tekst in de juiste chronologische volgorde.

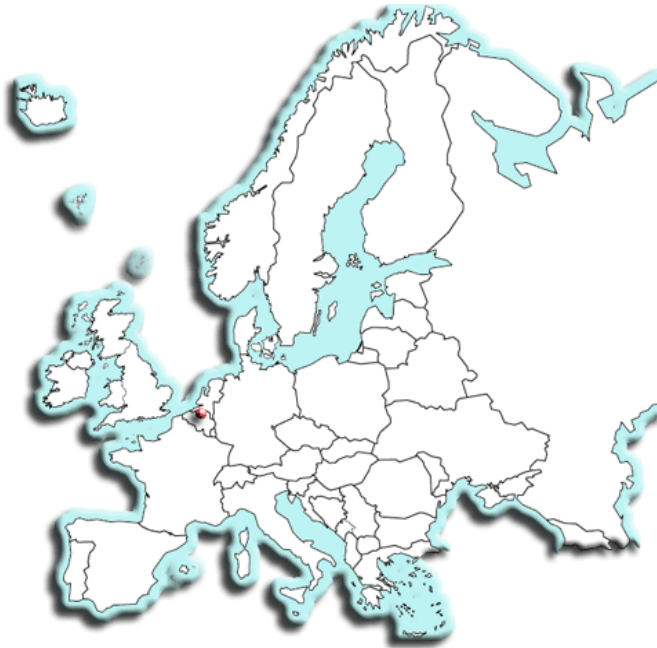
- De tabaksplant wordt als geneesmiddel aanzien.
- De sigarettenmachine wordt uitgevonden.
- Bedelaars rapen sigarenpeukjes op en rollen de tabak in een papiertje.
- De eerste antirookcampagnes ontstaan.
- De matrozen pruimen tabak aan boord van het schip.
- Indianen rollen tabaksbladeren op tot een hoorntje.
- Mensen worden meer en meer geconfronteerd met de schadelijke gevolgen van tabak.

2) Europese landen.

- a) Vul in onderstaand rooster de Europese landen in waarvan sprake is in de tekst. Vul hun hoofdstad ook in.

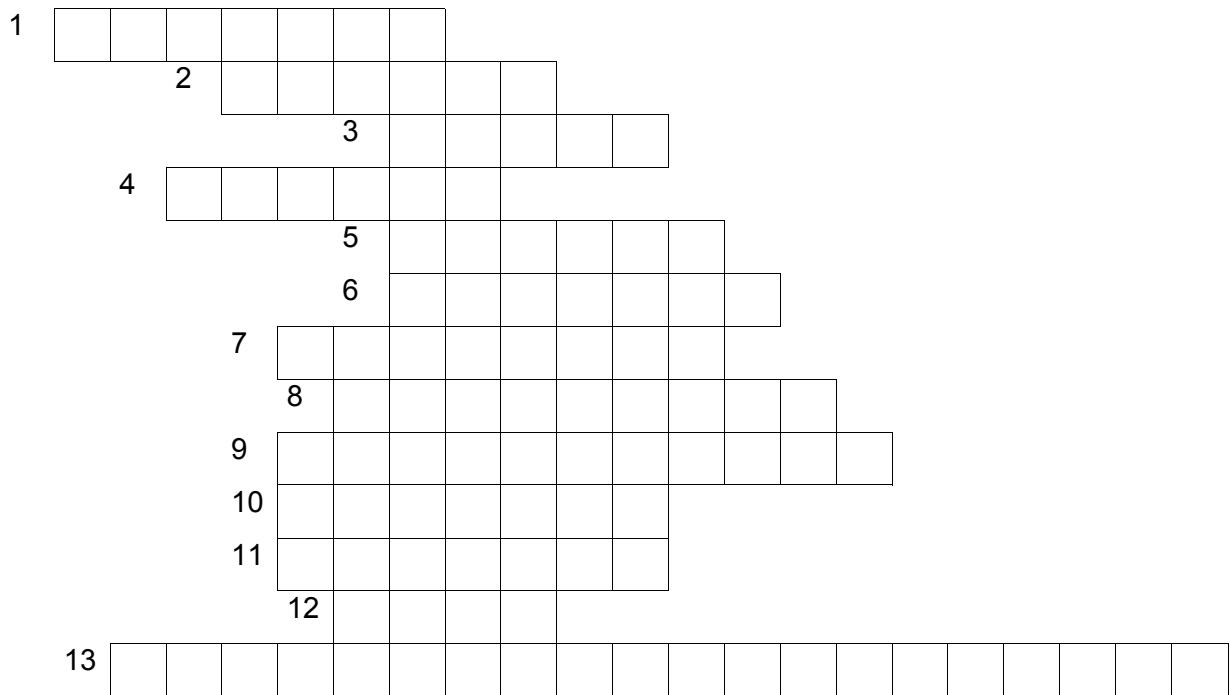
LAND						
HOOFDSTAD						

- b) Duid op de blinde kaart deze landen aan.

3) Lees de omschrijving en vul de puzzel aan met woorden uit de tekst

- 1: rolletje fijngesneden tabak in een omhulsel van geprepareerd papier, dat men rookt.
- 2: rolletje ineengewerkte tabak met een dekblad, bestemd om gerookt te worden.
- 3: vuur.
- 4: land van de familie Gandhi.
- 5: langdurige, blijvende of telkens terugkerende ziektes.
- 6: sterk en goed hoorbaar door de neus in- en uitademen.
- 7: schele hoofdpijn.
- 8: slaaf zijnd van, geheel overgegeven aan.
- 9: eigenaars van een fabriek.
- 10: ander woord voor stroop. (mv. invullen!)
- 11: tabak kauwen.
- 12: rookgerei bestaande uit een langere of kortere buis met komvormige houder voor de tabak.
- 13: reizigers die op ontdekking uitgaan.

Van boven naar onder lees je het woord:

BRONVERMELDING

Secundair Onderwijs Sint-Lodewijk, Wetteren

Prikkelmap: tabakspreventie in de klas
Geschiedenis